

BEŞİKTAŞ DENİZ MÜZESİ NADİR ESERLERİNDEN BİR SANCAK ALBÜMÜ

“GELENEKSEL TEZYİNİN BATI ETKİSİNDE SOMUTLAŞMA ÖRNEĞİ”[1]

ÖZET

Eski Sancak Albümü, Osmanlı denizcilik ve diplomasi kültürünü, uluslararası bayrak ikonografisiyle buluşturan erken 19. yüzyıl tarihli özgün bir görsel kaynaktır. Beşiktaş Deniz Müzesi envanterinde Db. 986 numarayla kayıtlı olan albümün, 1982’den önce müze kütüphanesi demirbaşında yer aldığı, daha sonra 3199 numarasıyla koleksiyona alındığı anlaşılmaktadır. Kurtoğlu’nun verdiği bilgiler, albümün Halis Efendi metrukatından satın alındığını ve muhtemelen Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa’ya, oradan da III. Selim’e sunulmak üzere tertip edildiğini düşündürse de, albüm içinde bu yorumu destekleyecek doğrudan bir ithaf veya metin bulunmamaktadır.

Fiziksel açıdan albüm, vişne rengi deri kapaklı, tek forma hâlinde ciltlenmiş, 12 yapraklı bir eserdir; 11 yaprağı resimlidir. Yapraklar, altın yaldızlı cetvellerle üç satır ve dört sütuna bölünmüş, her biri 12 karelik düzen içinde 236 adet sancak, bayrak, bandıra, gidon ve flama tasviri suluboya, mürekkep ve altın yaldızla özenle resmedilmiştir. Bayraklar, topuzlu gönderlerde dalgalanır biçimde, çoğu kez detaylı arma, figür ve sembollerle işlenmiş; kırmızı ve lacivert gibi zor pigmentlerin dahi homojen uygulanmış olması, nakkaşların teknik yetkinliğini ortaya koymuştur. 2a sayfasındaki Türk Rokokosu etkili şükufe kompozisyonu, Barok–Rokoko üslubuyla klasik Osmanlı tezyinini birleştiren melez bir saray estetiğine işaret eder.

Albümdeki sembolik repertuar, Batı’da haç ve taç, Doğu ve Kuzey Afrika’da hilal, yıldız ve kılıç ağırlıklı bir dil sunar; kartal, aslan, ejderha gibi hayvan figürleri ve fleur-de-lis gibi hanedan sembolleri bu dili zenginleştirir. Sancakların dizilişinde tam bir sistematik olmamakla birlikte, Osmanlı Devleti’nden başlayıp Akdeniz, Kuzey Afrika ve Avrupa

üzerinden Amerika'ya uzanan bir diplomatik-coğrafi çerçeve izlenmektedir. Karşılaştırmalı analizlerde Piri Reis'in Kitabı Bahriye nüshaları, Kâtip Çelebi'nin Cihannüma ve Tuhfetü'l-Kibâr'ı, Mürsiyeli Tabib İbrahim'in haritası, Sultan Abdülaziz ve II. Abdülhamid devirlerine ait Kadim Sancak Levhaları ile Nicolas Aubin'in 1737 tarihli La Connoissance Des Pavillons kitabı temel referanslar olarak kullanılmıştır.

Tarihsel veriler, özellikle İngiliz, Fransız ve Yedi Ada Cumhuriyeti sancaklarına dair kayıtlar üzerinden değerlendirildiğinde, Eski Sancak Albümü'nün 1801–1804 yılları arasında hazırlandığı ve 1807'den önce tamamlanmış olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu yönüyle albüm, geç 18. – erken 19. yüzyıl Osmanlı görsel kültüründe modernleşme, Batı etkisi ve geleneksel tezyini mirasın kesiştiği kritik bir eşiği temsil etmektedir.

**A FLAG ALBUM FROM THE RARE WORKS OF THE BEŞİKTAŞ
NAVAL MUSEUM**

**“AN EXAMPLE OF THE MATERIALIZATION OF
TRADITIONAL ORNAMENTATION UNDER WESTERN
INFLUENCE”**

ABSTRACT

The Old Flag Album is an original visual source from the early 19th century that brings together Ottoman maritime and diplomatic culture with international flag iconography. Registered under inventory number Db.

986 in the Beşiktaş Naval Museum, the album appears to have been part of the museum library holdings before 1982 and was later incorporated into the collection under number 3199. Although the information provided by Kurtoğlu suggests that the album was purchased from the estate of Halis Efendi and was likely prepared to be presented first to Admiral in chief Küçük Hüseyin Pasha and subsequently to Sultan Selim III, no direct dedication or text within the album confirms this interpretation.

Physically, the album is a single quire bound in claret-colored leather covers, consisting of 12 leaves, 11 of which are illustrated. The pages are divided by gold-gilded rulings into three rows and four columns; within this grid of twelve panels per page, a total of 236 flags, ensigns, banners, guidons, and pennants are meticulously rendered in watercolor, ink, and gold. The flags are depicted waving on finial-topped flagpoles, often with detailed coats of arms, figures, and symbols. The even application of challenging pigments such as red and navy demonstrates the technical proficiency of the artists. The şükufe floral composition on folio 2a, influenced by Turkish Rococo, points to a hybrid court aesthetic that merges Baroque–Rococo tendencies with classical Ottoman ornamentation.

The symbolic repertoire of the album presents a visual language dominated by crosses and crowns in the West, and crescents, stars, and swords in the East and North Africa. Animal figures such as eagles, lions, and dragons, along with dynastic symbols like the fleur-de-lis, further enrich this language. Although the sequence of the flags does not follow a strict systematic order, the arrangement traces a diplomatic–geographical framework beginning with the Ottoman Empire and extending through the Mediterranean, North Africa, and Europe to the Americas. For comparative analysis, key references include manuscript copies of Piri Reis’s Book of Naval, Kâtip Çelebi’s Cihannüma and Tuhfetu’l-Kibâr, the map of Tabib İbrahim of Murcia, the Ancient Flag Plates from the reigns

of Sultan Abdülaziz and Sultan Abdülhamid II, as well as Nicolas Aubin's *La Connaissance Des Pavillons* (1737).

Historical evidence—particularly records concerning British, French, and Septinsular Republic flags—indicates that the Old Flag Album was produced between 1801 and 1804 and completed before 1807. In this respect, the album represents a critical threshold where modernization, Western influence, and traditional ornamental heritage intersect within the late 18th–early 19th century Ottoman visual culture.

[1]Nalan YAKARÇELİK, Sanat Tarihçi- Müzeolog, Beşiktaş Deniz Müzesi Uzmanı, nundonmez@yahoo.com.tr